

УДОСКОНАЛЕННЯ МОДЕЛІ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СУЧАСНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

У статті досліджується модель оцінки фінансової стійкості сучасної банківської системи. Пропонується розрахунок інтегрального показника фінансової стійкості, який може використовуватися Національним банком України як важливий інструмент контролю.

Ключові слова: фінансова стійкість, банківська система, заощадження, прибуток, рентабельність

В статье исследуется модель оценки финансовой стойкости современной банковской системы. Предлагается расчет интегрального показателя финансовой стойкости, который может использоваться Национальным банком Украины в качестве важного инструмента контроля.

Ключевые слова: финансовая стойкость, банковская система, сбережения, прибыль, рентабельность

In the article the model of an estimation of financial stability of modern bank system is investigated. The account of an integrated parameter of financial stability is offered which can be used by National bank of Ukraine as the tool of the control.

Keywords: financial firmness, bank system, the savings, profit, profitability

Вступ

Сучасний етап розвитку економіки України потребує надзвичайної уваги до розгляду та оцінки факторів фінансової стійкості банківської системи.

Головними ідеологами запровадження моделей оцінки стійкості банківської системи є МВФ і Світовий банк. У межах своїх програм ці організації закликають світову спільноту до більш тісної взаємодії у сфері моніторингу розвитку банківських систем країн.

Ряд держав уже впровадили й активно розбудовують власні моделі оцінки фінансової стійкості банківської системи. Зокрема, проводиться моніторинг і складаються звіти у центральних банках Франції, Швеції, Норвегії, Фінляндії, Іспанії, Великобританії тощо. Ключові компоненти оцінки залежать від специфіки та ступеня відкритості країни. Так, якщо у звіті Центрального банку Франції значна увага приділяється стану ринків Східної Європи, то у звіті Національного банку Норвегії - аналізу розвинутих ринків США, ЄС, Японії. Основними об'єктами спостережень та аналізу є стан фінансового та банківського секторів і оцінка ризиків, що виникають внаслідок інтеграції у світові фінансові ринки.

Проблемам оцінки фінансової стійкості банківської системи присвячено праці багатьох

провідних зарубіжних і вітчизняних учених. Серед зарубіжних фахівців, які приділили увагу даній тематиці, можна назвати таких авторів, як: Дж. Барлтроп, Е. Делан, Р. Петерсон, Е. Рід, П. Роуз, Дж. Сінкі, Е. Крокет, І. Амелін, Л. Батракова, О. Лаврушин, Ю. Масленченков, Г. Панова, а серед вітчизняних економістів слід відмітити праці А. Мороза, В. Мішенка, О. Кіреєва, В. Кочеткова, А. Пересади, А. Єпіфанова, І. Сала, В. Вітлінського, М. Савлука, В. Коваленко, М. Шаповалової, О. Шевцової, А. Герасимовича, О. Тридіда.

Постановка завдання

У перерахованих вище працях недостатньо повно висвітлені наукові та методичні підходи до удосконалення моделі оцінки фінансової стійкості сучасної банківської системи, завдяки якій не тільки відбувається відповідна характеристика певних фінансових індикаторів, а й оперативно розглядається їх динаміка.

З цієї причини в статті ставиться декілька завдань: 1) розглянути зміст економічної категорії «фінансова стійкість»; 2) проаналізувати фінансову стійкість сучасної банківської системи України; 3) дослідити складові інтегрального показника оцінки фінансової стійкості банківської системи, який надалі може бути застосований національним регулятором (Національним банком України).

Результати

Удосконалення моделі оцінки фінансової стійкості банківської системи потребує у першу чергу визначення економічної категорії «фінансова стійкість». Наголосимо, що ця категорія у вітчизняній та іноземній наукових школах досі не має остаточного визначення. Наприклад, у нормативних положеннях Центрального банку Нідерландів під «фінансовою стійкістю» мається на увазі фінансова система, включаючи банківський сектор, що здатна до ефективного розміщення ресурсів та абсорбції фінансових шоків.

У Центральному банку Південно-Африканської Республіки фінансова стійкість характеризується як відсутність макроекономічних втрат від шоків, що діють на систему фінансового обміну.

Орган з регулювання фінансових послуг Великобританії визначає фінансову стійкість, як: а) монетарну (цінову) стабільність; б) наближення рівня зайнятості в економіці до природного рівня; в) довіру до економічних операцій ключових фінансових інституцій та ринків; г) відсутність негативного впливу руху цін на реальні та фінансові активи в економіці на (а) або (б).

Сучасний дослідник Е. Крокет пише: «...визначимо фінансову стійкість як відсутність нестійкості стану, в якому економічна робота потенційно послаблює коливання в цінах фінансових активів або нездатність фінансових установ відповісти за договірними зобов'язаннями» [1].

Кожне з наведених визначень має свої особливості. Так, при визначенні «фінансової стійкості» Центральні банки Нідерландів і Південно-Африканської Республіки відштовхуються від здатності банківської системи виконувати власні функції, незважаючи на різні шоки, притаманні існуючій дійсності. Серед основних функцій банківської системи вони вбачають:

- мобілізацію заощаджень та ефективне розміщення ресурсів;
- належний рівень роботи платіжної та грошової систем;
- диверсифікацію ризиків і здатність до абсорбції шоків.

Водночас акцентується увага на необхідності недопущення формування шоків безпосередньо самою банківською системою, а також на необхідності усвідомлення суспільством можливості утримання чи досягнення її фінансової стійкості (відсутність панічних настроїв у су-

пільстві та існування довіри до депозитних установ).

У свою чергу спеціалісти Національного банку України (НБУ) під фінансовою стійкістю розуміють «...такий стан динамічної фінансової системи, за якого вплив будь-яких шоків на фінансову систему (чи на окремі її елементи) не заважає їй забезпечувати ефективний перерозподіл фінансових ресурсів в економіці, функціонування платіжної системи, а також абсорбцію (амортизацію) шоків» [2].

Розглянувши різні погляди на цю категорію, ми вважаємо за можливе дати таке визначення фінансової стійкості банківської системи: це система з мінімальним рівнем фінансових ризиків, який досягається за умов реалізації ефективної політики управління капіталом, активами, ліквідністю, прибутком та рентабельністю депозитних установ (банків).

Наведемо приклад застосування різних моделей оцінки фінансової стійкості банківської системи у зарубіжних країнах. Як свідчить практика, кожна з таких моделей має свої відмінності - як за метою використання, так і за інструментарієм проведення оцінки.

Орган з регулювання фінансових послуг Великобританії використовує модель оцінки під назвою RATE. Ця назва відображає три компоненти: оцінку ризику (Risk Assessment); інструменти нагляду (Tools); оцінку ефективності інструментів нагляду (Evaluation). Перша компонента включає 9 показників, з яких 6 характеризують стан капіталу, активів, прибутковості, ринкового ризику, зобов'язань, бізнесу, а 3 відображають якість управління ризиками (внутрішній контроль, організація, менеджмент). Друга й третя компоненти моделі дають оцінку ефективності національного регулятора (аналізується результативність вжитих заходів впливу до відповідних груп банків).

Центральний банк Франції для оцінки фінансової стійкості банківської системи використовує модель індивідуального стандартизованого аналізу. Ця модель проводить оцінку за такими компонентами: 1) індикатори, що пов'язані з пруденційними нормами (ліквідність, адекватність капіталу тощо); 2) діяльність, що відображається у балансі й за балансом (якість активів); 3) компоненти, що пов'язані з ринковим ризиком, прибутковістю (операційний дохід, прибутковість активів тощо); 4) якісні компоненти (менеджмент, внутрішній контроль, склад засновників).

Центральний банк Нідерландів у своїй моделі оцінки фінансової стійкості банківської системи робить аналіз 10 видів ризиків, які можуть мати негативний вплив на депозитну установу (кредитний, цінний ризик, ризик процентних ставок, ризик обмінних операцій, ризик втрати ліквідності, операційний ризик, інформаційний ризик, ризик стратегії, законодавчий ризик, ризик втрати репутації) і 3 кате-

горій контролю за ризиками (внутрішній контроль, організаційний фактор, менеджмент).

До поширених моделей, які використовуються у сучасній банківській практиці, можна віднести американську систему CAMELS, що допомагає визначати банки, фінансовий стан, операції або менеджмент яких мають недоліки, здатні призвести до банкрутства (табл. 1).

Таблиця 1

Параметри системи CAMELS

Назва параметра			Характеристика параметра
C	Capital adequacy	достатність капіталу	Визначає достатність капіталу для покриття ризикованих відкритих позицій
A	Asset quality	якість активів	Визначає ступінь ризикованості активів банку
M	Management	менеджмент	Оцінює якість банківського менеджменту на основі оцінки всієї фінансової звітності й визначення результатів діяльності
E	Earnings	надходження	Визначає достатність доходів для майбутнього зростання банку та формування резервів для покриття очікуваних ризиків
L	Liquidity	ліквідність	Визначає ступінь спроможності банку виконувати свої зобов'язання
S	Sensitivity to market risk	чутливість до ринкового ризику	Оцінює вплив ринкового ризику на прибутковість та капітал банку

Параметри системи CAMELS оцінюються за п'ятибальною шкалою, де «1» є найвищою оцінкою, а «5» – найнижчою. На підставі оцінок усіх параметрів за п'ятибальною шкалою складається зведений рейтинг.

До переваг CAMELS слід віднести наочність результатів дослідження, а також те, що модель дозволяє комплексно охопити всі аспекти діяльності банківської установи.

До недоліків моделі можна віднести суб'єктивний характер оцінювання.

Ще одним інструментом оцінки фінансової стійкості банківської системи є модель індикаторів. За визначенням МВФ, індикатори фінансової стійкості - це індикатори поточного фінансового здоров'я та міцності фінансових установ країни та їх контрагентів - корпорацій та домогосподарств. Вони включають як агреговану інформацію окремих установ, так і індикатори, що характеризують ринки, на яких функціонують фінансові установи. Індикатори фінансової стійкості розраховуються з метою проведення макропруденційного аналізу (макрорівень) - оцінки та нагляду за міцністю та вразливістю фінансової системи для посилення її фінансової стійкості та, зокрема, обмеження імовірності виникнення криз.

Пропозиції щодо важливості включення того чи іншого індикатора до макропруденційного аналізу на певному етапі мають формулювати фахівці, що проводять постійний моніторинг і аналіз розвитку та фінансової стійкості основних складових елементів фінансової системи.

Спеціалісти НБУ стверджують, що індикатори фінансової стійкості доцільно будувати за строковістю: щоденні, щотижневі, щомісячні, квартальні й річні. Періодичність моніторингу того чи іншого показника (індикатора) визначається виходячи з періодичності оновлення інформаційної бази та доцільності проведення моніторингу за тими чи іншими параметрами у відповідній строковості.

НБУ розраховує індикатори за методикою, що була розроблена аналітиками МВФ. Для оцінки фінансової стабільності банківської системи пропонуються індикатори двох рівнів: базові та рекомендовані (табл. 2) [4].

Оцінка фінансової стійкості банківської системи України за вищевказаними індикаторами наведена в табл. 3 [5].

Як видно з табл. 3, базові фінансові індикатори, що характеризують достатність капіталу, значно покращилися в 2009 р. у порівнянні з 2008 р. Так, індекс I 1 (співвідношення регулятивного капіталу до зважених за ризиком акти-

вів) на 01.01.2010 р. становив 17,9 % , що на 2,05 процентні пункти більше ніж наприкінці 2008 р. Індекс І 2 (співвідношення регулятивного капіталу І рівня до зважених за ризиком

активів) на початок 2010 р. був на рівні 13,80 %, що на 1,75 процентні пункти більше ніж на початку 2009 р.

Таблиця 2

Індикатори оцінки фінансової стійкості банківської системи за методикою МВФ

Група	Індикатори
Базові індикатори	
Достатність капіталу	Співвідношення регулятивного капіталу до зважених за ризиком активів (І 1)
	Співвідношення регулятивного капіталу І рівня до зважених за ризиком активів (І 2)
	Співвідношення недіючих кредитів за мінусом резервів до капіталу (І 3)
Якість активів	Співвідношення недіючих кредитів до сукупних валових кредитів (І 4)
	Співвідношення кредитів за секторами економіки до сукупних валових кредитів (І 5)
Прибуток і рентабельність	Співвідношення чистого доходу до середніх сукупних активів (рентабельність активів) (І 6)
	Співвідношення чистого доходу до середнього капіталу (рентабельність капіталу) (І 7)
	Співвідношення процентної маржі до валового доходу (І 8)
	Співвідношення непроцентних витрат до валового доходу (І 9)
Ліквідність	Співвідношення ліквідних активів до сукупних активів (І 10)
	Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань (І 11)
Чутливість до ринкового ризику	Співвідношення чистої відкритої позиції в іноземній валюті до капіталу (І 12)
Рекомендовані індикатори	
Достатність капіталу	Співвідношення капіталу до активів (І 13)
	Співвідношення великих ризиків до капіталу (І 14)
Якість активів	Співвідношення кредитів за географічним розподілом до сукупних валових кредитів (І 15)
	Співвідношення валової позиції за фінансовими деривативами з боку активів до капіталу (І 16)
	Співвідношення валової позиції за фінансовими деривативами з боку зобов'язань до капіталу (І 17)
Прибуток і рентабельність	Співвідношення прибутків (збитків) за фінансовими інструментами до валового доходу (І 18)
	Співвідношення витрат на утримання персоналу до непроцентних витрат (І 19)
	Спред між базовими ставками за кредитами та депозитами (І 20)
	Спред між найвищою та найнижчою міжбанківськими ставками (І 21)
Ліквідність	Співвідношення депозитів клієнтів до сукупних валових кредитів (крім міжбанківських) (І 22)
Чутливість до ринкового ризику	Співвідношення кредитів в іноземній валюті до сукупних валових кредитів (І 23)
	Співвідношення зобов'язань в іноземній валюті до сукупних зобов'язань (І 24)
	Співвідношення чистої відкритої позиції за інструментами участі в капіталі до капіталу (І 25)

Можна також відзначити зростання рівня ліквідності банківських вітчизняних установ.

На 01.01.2010 р. фінансовий індекс І 10 (співвідношення ліквідних активів до сукупних активів) становив 12,06 % (9,35 % - на 01.01.2009 р.), а індекс І 11 (співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань) - 33,77 % (32,99 % - на 01.01.2009 р.).

За рахунок скорочення чистих відкритих позицій в іноземній валюті у 2009 р. покращився базовий індикатор І 12, який характеризує чут-

ливість до валютного ризику. На 01.01. 2010 р. він становив 25, 61 %, що на 7, 49 процентних пунктів нижче, ніж на 01.01.2009 р.

До негативних явищ у 2009 р. можна віднести погіршення якості активів кредитних установ та зменшення їх прибутковості. Наприклад, збільшення недіючих кредитів призвело до того, що базовий індикатор І 4 на початку 2010 р. становив майже 10 %, що у 2,5 разу більше ніж на початку 2009 р.

Вищевказану інформацію за індикаторами фінансової стабільності підтверджують дані за

економічними нормативами, що встановлюються НБУ (табл. 4) [5].

Як видно з табл. 4, нормативи Н1, Н2, Н3 підтверджують зростання капіталу банківської

сфери, а нормативи Н4 (64,45 % на 01.01.2010 р.) та Н6 (35,88 % на 01.01.2010 р.) - зростання ліквідності кредитних установ протягом 2009 р.

Таблиця 3

Оцінка фінансової стійкості банківської системи України, %

Індикатор	Період			
	01.01.2007 р.	01.01.2008 р.	01.01.2009 р.	01.01.2010 р.
Базові індикатори				
I 1	14,19	13,92	15,14	17,19
I 2	10,84	10,09	12,05	13,80
I 3	352,44	313,82	9,16	23,03
I 4	59,76	48,12	3,88	9,58
I 6	1,34	1,22	0,88	-
I 7	11,38	10,52	7,29	-
I 8	54,49	55,45	51,16	66,75
I 9	59,79	60,76	52,95	58,90
I 10	14,27	11,60	9,35	12,06
I 11	37,83	39,93	32,99	33,77
I 12	10,55	13,38	33,10	25,61
Рекомендовані індикатори				
I 13	12,47	11,58	12,86	13,23
I 14	191,44	171,06	187,36	187,64
I 18	8,25	7,45	16,46	4,99
I 19	47,15	49,10	48,13	42,04
I 20	654	546	816	405
I 21	830	939	2753	14990
I 22	74,90	64,86	48,36	44,59
I 23	50,48	51,45	60,32	55,43
I 24	50,31	49,77	59,01	58,73

Проте вищевказані індикатори та нормативи НБУ недостатньо оперативно виявляють фінансові ускладнення банківського сектора. Як свідчить практика, несвоєчасне виявлення таких проблем призводить до неадекватного та запізненого реагування національного регулятора.

У зв'язку з цим пропонуємо таку модель своєчасного застереження фінансових проблем та оперативної оцінки фінансової стійкості банківської системи.

Модель складається з п'яти груп: 1) «Достатність капіталу»; 2) «Якість активів»; 3) «Прибуток і рентабельність»; 4) «Ліквідність»; 5) «Динаміка».

У групу «Достатність капіталу» входять два показники: 1) показник платоспроможності (К 1), який відображає рівень прийнятого банком ризику; 2) показник забезпечення капіталу (К 2), за яким можна оцінити витримку банку в разі виникнення збитків унаслідок погіршення якості його кредитного портфеля.

Друга група «Якість активів» визначається за допомогою чотирьох показників, а саме: 1) показника якості кредитного портфеля (А 1), що визначає питому вагу недіючих кредитів у

загальному обсязі кредитного портфеля; 2) показник кредитного ризику (А 2), який відображає обсяг кредитних операцій, під котрі не були сформовані резерви; 3) показник ринкового ризику (А 3), який дає фінансову характеристику портфелям цінних паперів (торговий портфель, портфель паперів на продаж, портфель до погашення) та інвестиціям в асоційовані та дочірні компанії; 4) показник валютного ризику (А 4), який визначає питому вагу зобов'язань в іноземній валюті у загальному обсязі зобов'язань.

У третю групу «Прибуток і рентабельність» входять два показники: 1) показник повернення на активах (ROA), тобто відношення прибутку до банківських активів, який визначає їх рентабельність; 2) Показник рентабельності обороту (ROS), який визначає питому вагу в обсязі надходжень. При цьому наскільки ROA співвідноситься прибуток до величини активів за конкретний відрізок часу (тому він має статистичний характер), настільки відповідно ROS співвідноситься цей прибуток до величини надходжень за весь звітний період (тому він має динамічний характер).

Економічні нормативи НБУ

Норматив		Період		
		01.01.2008 р.	01.01.2009 р.	01.01.2010 р.
H1	Норматив мінімального розміру регулятивного капіталу (тис. грн)	72 264 704	123 065 598	135 802 128
H2	Норматив адекватності регулятивного капіталу (не менше 10 відсотків)	13,92	14,01	18,08
H3*	Норматив (коефіцієнт) співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів (не менше 4 відсотків)	8,91	11,82	13,91
H4	Норматив миттєвої ліквідності (не менше 20 відсотків)	53,60	62,38	64,45
H5	Норматив поточної ліквідності (не менше 40 відсотків)	75,31	75,16	72,90
H6	Норматив короткострокової ліквідності (не менше 20 відсотків)	39,93	32,99	35,88
H7	Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (не більше 25 відсотків)	22,56	23,04	21,56
H8	Норматив великих кредитних ризиків (не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу)	171,06	187,36	169,21
H9	Норматив максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру (не більше 5 відсотків)	2,01	1,66	0,93
H10	Норматив максимального сукупного розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам (не більше 30 відсотків)	6,84	5,76	3,31
H11	Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (не більше 15 відсотків)	0,58	0,22	0,07
H12	Норматив загальної суми інвестування (не більше 60 відсотків)	9,05	5,52	3,12
H13**	Норматив загальної відкритої валютної позиції (не більше 30 відсотків)	7,03	13,42	-
H13-1	Норматив загальної довгої відкритої валютної позиції (не більше 20 відсотків)	4,25	10,23	-
H13-2	Норматив загальної короткої відкритої валютної позиції (не більше 10 відсотків)	2,8	3,2	-

*на початок 2009 р. норматив H3 мав складати не менше 9 відсотків;

**на початок 2010 р. нормативи H13, H13-1, H13-2 були ліквідовані.

У наступну групу «Ліквідність» входять такі показники: 1) показник поточної ліквідності (L 1), який характеризує здатність банку забезпечити своєчасне виконання своїх поточних зобов'язань за рахунок високоліквідних активів (готівка, кошти на вимогу в НБУ та в інших банках); 2) показник довгострокової ліквідності (L 2), який характеризує здатність банку успішно розвиватися у довгостроковій перспективі, покриваючи іммобілізовані активи (прострочені та сумнівні кредити, сумнівна дебіторська заборгованість, прострочені та сумнівні нараховані доходи, інвестиції в асоційовані та дочірні компанії, основні засоби та інші цінності) власним капіталом.

До показників групи «Динаміка» належать: 1) показник динаміки депозитів (D 1), який дає

зможу оцінити рівень довіри депонентів до банку; 2) показник динаміки нерегулярних заборгованостей (D 2), який інформує про погіршення кредитного портфеля банку.

У кожного з вищевказаних показників необхідно досліджувати дві величини:

- абсолютне його значення;
- змінність абсолютного значення (динаміка).

Дослідження абсолютного значення детального показника слід проводити шляхом:

- визначення відповідного критерію, який залежно від виду конкретного показника є значенням оптимальним (бажаним), граничним (критичним) або середнім для даної групи банків;

- порівняння критерію абсолютної величини показника з його фактичним рівнем конкретного банку, що входить у відповідну групу кредитних установ. При цьому оцінці підлягає величина розбіжності між визначеним критерієм та фактичним рівнем показника, яка може бути негативною (0 балів), нейтральною (1 бал), позитивною (2 бали).

Ідентичний метод застосовується для оцінки динаміки (змінності абсолютних величин) показника. Оцінюється погіршення (0 балів),

утримання на одному рівні (1 бал) або поліпшення абсолютної величини детального показника (2 бали).

На підставі оцінки абсолютної величини та оцінки змінності абсолютної величини розраховують інтегральний показник фінансової стійкості. При цьому кожній з п'яти груп показників надається числовий множник, величина якого залежить від значення групи в оцінці фінансової стійкості банку (табл. 5).

Таблиця 5

Показники моделі оцінки фінансової стійкості банківської системи

Група	Показник	Алгоритм розрахунку	Множник для групи показників
Достатність капіталу	1. К 1	капітал / зважені на ризики активи	0,30
	2. К 2	[капітал - (0,5 x сумнівна заборгованість) - безнадійна заборгованість] / капітал	
Якість активів	3. А 1	недіючі кредити / загальний обсяг кредитного портфеля	0,25
	4. А 2	обсяг недосформованих резервів за кредитами / загальний обсяг кредитного портфеля	
	5. А 3	обсяг недосформованих резервів за портфелями цінних паперів та інвестиціями в асоційовані й дочірні компанії / портфель цінних паперів та інвестиції в асоційовані й дочірні компанії	
	6. А 4	зобов'язання в іноземній валюті / сукупні зобов'язання	
Прибуток і рентабельність	7. ROA	прибуток / активи	0,15
	8. ROS	прибуток / надходження	
Ліквідність	9. L 1	ліквідні активи / поточні зобов'язання	0,20
	10. L 2	власні кошти банку / іммобілізовані активи	
Динаміка	11. D 1	приріст депозитів / депозити	0,10
	12. D 2	приріст нерегулярних заборгованостей / нерегулярні заборгованості	

Визначення інтегрального показника фінансової стійкості (W) здійснюється за формулою:

$$W = G(1) + G(2) + G(3) + G(4) + G(5) \quad (1)$$

де

$$G(1) = M(1) \cdot \{[SB(1) + SZ(1)] + [SB(2) + SZ(2)]\};$$

$$G(2) = M(2) \cdot \{[SB(3) + SZ(3)] + [SB(4) + SZ(4)] + [SB(5) + SZ(5)] + [SB(6) + SZ(6)]\};$$

$$G(3) = M(3) \cdot \{[SB(7) + SZ(7)] + [SB(8) + SZ(8)]\};$$

$$G(4) = M(4) \cdot \{[SB(9) + SZ(9)] + [SB(10) + SZ(10)]\};$$

$$G(5) = M(5) \cdot \{[SB(11) + SZ(11)] + [SB(12) + SZ(12)]\};$$

i – номер показника ($i=1...12$);

j – номер групи ($j=1...5$);

$G(j)$ – загальна оцінка в балах групи показників;

$M(j)$ – множник для групи показників;

$SB(i)$ – оцінка в балах абсолютної величини показника;

$SZ(i)$ – оцінка в балах змінності абсолютної величини детального показника.

Інтегральний показник може мати область значень в інтервалі від 0 до 10, і чим більша його величина, тим краща фінансова стійкість банку. Якщо, наприклад, величина інтегрального показника знаходиться в інтервалі 0 - 5,4, фінансову стійкість банку можна характеризувати як нестабільну; в інтервалі 5,5 - 8,4 - з ознаками проблемності; в інтервалі 8,5 - 10 - як стабільну.

Якщо більшість банків (більше 50 процентів) мають високий інтегральний показник (в інтервалі 8,5 - 10), тоді й банківську систему можна характеризувати як стабільну.

Крім того, за допомогою показника фінансової стійкості можна визначити місцезнаходження даного банку в групі аналогічних за обсягом активів депозитних установ. Зазначимо, що НБУ відповідно до граничного значення активів розподіляє банки на чотири групи. У 2010 р. в першу групу (активи більше 13 000 млн грн) увійшло 18 банків; у другу групу (активи більше 4000 млн) увійшло 20 банків;

у третю групу (активи більше 1 500 млн грн) - 21 банк; у четверту (активи менше 1 500 млн грн) - 122 банки. Зменшення величини інтегрального показника означатиме погіршення фінансового стану банку та, як наслідок, його нижчу позицію у групі.

Максимальна увага національного регулятора (НБУ) повинна бути зосереджена на групі банків, інтегральний показник фінансового стану яких перебуває в інтервалі 0 - 5,4.

Основним недоліком запропонованої моделі є те, що інтегральний показник фінансової стійкості не аналізує ступінь ризикованості окремих фінансових послуг, що надаються депозитними установами.

Висновки

Оцінка фінансової стійкості банківської системи має особливе "суспільне" значення: вона служить мірою відповідальності держави (в особі національного регулятора) перед суспільством, а також показником ступеня довіри суспільства до депозитних установ. У зв'язку з цим значно зростає роль її об'єктивності й вірогідності, що припускає постійне вдосконалювання методології й інструментарію моделі такої оцінки. Подальше дослідження у цьому напрямку повинно враховувати зміну умов, в яких функціонують депозитні установи (банки), удосконалення методів ведення банківського бізнесу, розширення спектра здійснюваних операцій і наданих послуг.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Houben, A. IMF Working Paper International Capital Markets Department Toward a Framework for Safeguarding Financial Stability [Text] / A. Houben, J. Kakes, G. Schinasi. – L., 2004. – 47 p.

2. Організаційно-методичні підходи до запровадження в НБУ системи оцінки стійкості фінансової системи [Текст]: інформаційно-аналітичні матеріали / за ред. В. І. Міщенко. – К.: Центр наукових досліджень НБУ, 2005. – 97с.

3. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків» [Текст] / постанова правління НБУ від 15.03.2004 р. № 104.

4. IMF Financial Soundness Indicators: Compilation Guide, Washington D.C. USA. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>

5. Сайт Національного банку України [Електрон. ресурс]. - Режим доступу: [/http://www.bank.gov.ua](http://www.bank.gov.ua).

6. Хитрова, А. Зарубежные методики оценки финансовой устойчивости коммерческих банков [Электрон. ресурс] / А. Хитрова. - Режим доступу: <http://www.ncstu.ru>

Надійшла до редколегії 06.02.2011.

Прийнята до друку 28.03.2011.